

LEKCE 12
PSANÍ I – И

OPAKOVÁNÍ PŘEDCHOZÍHO UČIVA

1. Rozdělte slova do dvou sloupečků: 1) ta, která se píše s apostrofem, 2) ta, která se píše bez apostrofu. Z posledních písmen slov se dozvíte názvy básní a) V. Sosjury a b) M. Rylského.

a) дев...ятсот, серм...яга, хутор...яний, зв...язок, духм...яне, пор...ядок, бур...ян, без...язики, тьм...яно, цв...ях, присв...ята, реп...ях, п...ятдесят, з...ясовано, Солов...йов;

b) медв...яний, п...ятсот, арф...яр, посер...йознішав, дзв...якнути, розв...язано, помор...янин, св...ято, сузір...я, харків...янин, вар...яг, від...їзд, різьб...яр, мавп...яча, роз...ятрити, при...їзд.

2. Napište správně zápornku ne buď dohromady (+), nebo zvlášť (/).

1) Він дуже не...вибагливий

2) У мене не...має офрографічного словника.

3) Ти ще не...дочитала цю книжку?

4) Він не...почуває себе добре, напевне, він не...здужає.

5) Своїх ворогів не...слід не...дооцінювати.

6) Вони дуже багато працюють, постійно не...досипають.

7) За таку не...сумлінну роботу хвалити не...можна.

8) Вона не...має готівки, у неї лише платіжна картка.

9) Це не...ми, а вони зробили.

10) Діти опинились у великій не...безпеці.

11) Сестричка не...довіжливо поглянула на свого братика.

12) Цей хлопець дуже не...вмілий, з нього ремісника не зробити.

13) Я його не...долюблюю за те, який він брехун.

14) Ранений відчув, що не...притомніє, до тями прийшов аж у лікарні.

15) Ця робота не...легка, виснажлива.

3. Vyberte správný tvar předpony nebo předložky.

(роз-, розі-)брати, (роз-, рос-)сунув, (з-, с-)мазати, (від-, віді-)тнути, (над, наді) мною, (під, піді) ним, (від-, віді-)грати, (над-, наді-)слати, (від-, віді-)спатися, (з, зі) мною, (від-, віді)мінити, (з-, зі-, зо-)мліти, (з-,с-)фотографувати, (під-, піді-)брати, (роз-, розі-)хитаний, (з-, с-)шити, (перед-, переді-)бачливий, (з-, зі-)псований, (з-,с-)хитрити, (без-, бес-)крилий.

PSANÍ I – И

Je nutno rozlišovat mezi ukrajinskými slovy a slovy cizího původu, neboť pravidla pro psaní **i** a **u** se v závislosti na původu slova liší. Obecně platí:

- Na začátku slova se píše **I**.
- Nový ukrajinský pravopis zavádí psaní **И** na začátku některých vlastních jmen a slov turkického původu: *уйбѐн, ир, Ич-обá, Кім Чен Ин*. **И** se píše na začátku některých citoslovcí a částic: *ич який хитрий*; ve slovech *икати, икання* a od nich odvozených.
- Některá slova mají variativní možnost psaní: *їриї* i *їриї*, *їрод* i *їрод*.

PRAVOPIS I/И V NEPŘEJATÝCH SLOVECH

И se píše

- Většinou se řídíme se podle výslovnosti. Souhlásky před **и** se vyslovují tvrdě: *листу, дитина, читати, широкий*.
- V řadě slov ve skupinách **-ри-**, **-ли-** mezi souhláskami v otevřených slabikách: *бриніти, гриміти, дрижати, кривавий, криніця, стриміти, тривати, тривога; глитати*.
- Ve tvarech rozkazovacího způsobu a v přechodnicích: *пиши, мовчи, кажи; пишучи, написавши*.
- V příslovcích typu: *по-вовчи, по-ведмежи*.
- Na konci slova po **г, к, х, г'**: *дороги, руки, шляхи, навкруги, тільки, трохи*.

I se píše

- Pokud se **i** střídá s **о** nebo **е**: *вечір – вечора, прірва – проривати, шість – шести, камінь – каменя, гірський – гора, кіт – ката*.
- Pokud nedochází ke střídání, řídíme se podle výslovnosti. Souhlásky před **i** se vyslovují měkce nebo změkčeně: *літо, ріка, вітер, чітко*.
- Na konci slova po **г, к, х, г'** píšeme **i** v nominativu a akuzativu plurálu adjektiv a pronomin: *довгі, сухі, такі, всякі*.
- V souladu s výslovností v řadě slov se v nepřízvučné pozici píše **-рі-**, **-лі-**: *дрімáти, дрімлівий, дрімóта, тріцáти, перебрíхувати; злітáти*.
- V předponách **від-**, **під-**, **прі-**: *відразу, прізвище, підхопити*.
- V sufixech **-ість**, **-ів**: *легкість, батьків*;
- V sufixech **-інь**, **-іння**, **-ій**, **-іш(ий)**, **-ісіньк(ий)**, **-юсіньк(ий)**: *височінь, торохтії, стрункіший, нівісінький, ходіння*;

PRAVOPIS I/И VE SLOVECH CIZÍHO PŮVODU

И se píše

V obecných názvech

- po **д, т, з, с, ц, ч, ш, ж, р** (tzv. **pravidlo „devítky“**; mnemotechnická pomůcka «**де ти з’їси цю чашу жиру**») před kořenovou souhláskou (kromě **й**): *дискета, цирк, методика, стимул, зигзаг, шифр, риф, чипси, сигнал, джинси*.

!!! Výjimka z pravidla devítky tvoří církevní terminologie: *диякон, єпископ, єпитимія, єпитрахиль, камілавка, митра, митрополит, християнство* atd, ale *архієпископ, архієрей, архімандрит, клір, клірик* aj., v souladu s pravidlem devítky.

- ✓ Pokud následuje samohláska, pak pravidlo devítky neplatí: *діадема, діоптрія, тіофен, станція, адажіо, Чіо-чіо-сан*.
- Pro vlastní názvy pravidlo devítky neplatí.

V toponymech:

- V koncových **-ида, -ика**: *Арктика, Флорида, Колхида, Мексика, Корсика*.
- V toponymech a přímeních po souhláskách **дж, ж, ч, ш, щ, ц** před následující souhláskou: *Вірджинія, Алжир, Чилі, Чикаго, Йоркшир, Вашингтон, Лейпциг* (ale *Віші, Шіофок, Шиллер* (ale *Тиціан, Жіоно* před samohláskou).
- Skupina **-ри-** před souhláskami (kromě **й**): *Великобританія, Мадрид, Рим, Рига, Крим, Цюрих* (ale *Австрія, Ріо-де-Жанейро* před samohláskou, zejména jotovanou).

V jiných názvech po souhláskách **д, т** a v některých případech podle tradiční výslovnosti: *Аддис-Абеба, Единбург, Кордильєри, Сардинія, Скандинавія, Ватикан, Палестина, Тибет, Вавилон, Єгипет, Єрусалим, Китай*.

I se píše

V obecných názvech

- Na začátku slova: *ідея, інструкція, імпорт, інфляція, імітатор*;
 - Po souhlásce před samohláskou a **й**: *артеріальний, геніальний, аудієнція, клієнт, партійний, радій*;
 - Ve slovech končících na **-ія**: *артерія, рація*;
 - Na konci nesklonných slov po souhlásce: *візаві, журі, мерсі, парі, попури, колібри, таксі, поні, пенальті*;
 - Po **б, п, в, м, ф, г, к, х, л, н** před následující souhláskou: *бізнесмен, пірат, вітраж, міф, фільтр, гіпотеза, гід, кіно, хімія, ліра, німб*.
- !!! Výjimka: v souladu s výslovností se píše **И** :
- v dávno přejatých slovech: *бинт, бурмистер, вимпел, графин, кит, лимон, миля, скипидар, спирт* aj.;
 - ve slovech přejatých z východních jazyků, zejména turkických: *башкир, калмик, кизил, кинджал, киргиз, кисет, кишлак, кумис*;
 - v církevní terminologii: *диякон, єпископ, митра, митрополит, християнство*.

Ve vlastních jménech

- mezi souhláskou a na konci slov: *Кіпр, Гвінея, Лісабон, Міллер, Візантія, Хібіни, Кіплінг, Бірма, Ніцца, Міссісіпі, Сочі, Паганіні, Джерсі, Сімферополь, Сідней, Сінгапур, Сілезія, Россіні, Зімбabwe, Грім, Дідро, Овідій*.

Ї se píše

Po samohlásce: *архаїзм, героїка, інтуїція, мозаїка, сюїта, «Енеїда», Ізм айл, Ізраїль*.

!!! Ve složených slovech a po předponách se píše **І**: *новоірландський, антиісторичний, дезінфекція, дезінформація*.

1. Doplňte vynechaná И/І/Ї. Správnost si zkontrolujte podle pravopisného slovníku.

Д...ректор, с...нтакис, ц...стерна, ж...раф, реч...тат...в, колор...т, ш...рма, транз...т, сп...рт,
к...шлак, Аргент...на, К...тай, х...м...я, ...дея, пон..., п...нгв...н, пол...кл...н...ка, тр...умф, м...л...ц...я,
пр...оритет, К...пр, тр...о, Горац...й, Гавай..., ате...зм, Ка...р, кру...з, Ізма...л, Ене...да, проза...к,
моза...ка, ру...на, на...вний, сто...цизм, дру...ди, ауд...енц...я, бенеф...с, Т...бет, Гаїт..., р...тор...ка,
л...брето, вест...бюль, бадм...нтон, Чил..., грац...озний, к...парис, пенальт..., коеф...ц...ент,
его...ст, еп...скоп, моза...ка, ф...н...ш, жур..., оф...цер, дез...нфекц...я, рац...оналізація, тен...с,
ек...паж, Пар...ж, Р...м, Амер...ка, Антаркт...да, кол...бр..., б...олог, ф...зика, Бр...танія, ...деал.